

1. Inleiding: Nog geen concepttekst verstrekt

2. Omgevingsanalyse: eveneens nog geen concepttekst kunnen inzien

3. Ambitie en Strategie:

In dit gedeelte van het NAP zou zeker gezien de Europese Richtlijn van het Europees Parlement veel duidelijker gesteld moeten worden dat het in het NAP vooral gaat om de realisering van vermindering van te gebruiken hoeveelheden van bestrijdingsmiddelen en bevordering van invoering van niet-chemische alternatieven voor toepassingen waar nu nog pesticiden gebruikt worden.

Bijzonder positief is dat gedacht wordt aan eerlijke productinformatie en het belang dat verschillen in residuniveau zichtbaar gemaakt worden voor de eindgebruiker, dus de consument. Dit soort informatie is tot heden vrijwel nimmer verstrekt.

Bijzonder positief is ook het feit dat gedacht wordt aan heldere publieksinformatie.

4. Reductie milieubelasting

4.1 Waterkwaliteit

Bij de opsomming van de oorzaken van normoverschrijdingen is verzuimd te vermelden dat ook het zorgvuldig gebruik van bestrijdingsmiddelen volgens alle wettelijke voorschriften bij draagt aan normoverschrijdingen en verontreiniging van het oppervlaktewater. Juist mede daarom wordt in de Europese richtlijn aangeraden de afhankelijkheid van het gebruik van pesticiden te beperken en alternatieve benaderingswijzen en technieken aan te moedigen. Zie bijvoorbeeld overweging (5) en Artikel 4 van de Richtlijn. Bij overweging (15) van de Richtlijn wordt in deze gepleit voor het nemen van passende maatregelen zoals: “de afbakening van buffer- en beschermingszones of het aanplanten van heggen langs oppervlakte wateren.” Als het kabinet werkelijk streeft naar harmonisatie van regels binnen de EU, zoals aangekondigd in 3.1 Visie en ambitie, zouden dit soort aanbevelingen in het NAP overgenomen moeten worden.

4.2 Biodiversiteit

Probleem

Citaat uit het concept: “Het zou kunnen dat het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen ook effecten heeft op de biodiversiteit, maar dit is weinig onderzocht en niet aangetoond.”

De schrijver van deze zin heeft kennelijk nimmer bijvoorbeeld chemisch behandeld groen vergeleken met groen waar geen bestrijdingsmiddelen gebruikt wordt. I.v.m. de bestrijdingsmiddelenproblematiek heb ik de afgelopen 30 jaar vele tientallen gemeenten door het hele land bezocht en regelmatig gekeken naar het bodemleven in chemisch behandelde plantsoenen. In die plantsoenen kon ik met de spa zelden enig levend organisme in de bodem waarnemen, terwijl het in gifvrije plantsoenen wemelt van de oorwormen, pissebedden, regenwormen, slakken, padden, e.d. Zie hierover het hoofdstuk “Bestrijdingsmiddelen en natuurverarming” in de uitgave “Naar Natuurrijk Groen”. Hoewel in 1993 de derde en laatste druk verscheen, is deze uitgave nog steeds zeer actueel. Desgewenst zal ik voor de opstellers van het NAP exemplaren beschikbaar stellen.

Stand van zaken

Citaat: “Voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen worden altijd de Europese toetsingskaders toegepast, waarin rekening wordt gehouden met de effecten op niet-doelwitorganismen zoals insecten, bodemleven, vogels, zoogdieren en het aquatisch milieu.” Hierbij dient opgemerkt te worden dat ondanks deze toetsingskaders toegelaten bestrijdingsmiddelen veelal dodelijk zijn voor een veelheid van niet-doelwitorganismen, hetgeen ook bij de toelatingsinstantie bekend is.

Ter illustratie een enkel voorbeeld:

Een aantal jaren geleden bleek uit onderzoek dat Roundup (werkzame stof glyfosaat) dodelijk was voor diverse niet-doelwit arthropoden. Monsanto werd verplicht dit op de verpakking aan te geven en het toenmalige CTB (Nu CTGB) wilde zelfs de toelating van Roundup om die reden intrekken. De vermelding op de verpakking is intussen vervallen en de toelating is gewoon weer verlengd. De reden hiervan was dat Monsanto stelde dat de niet-doelwitsoorten toch zouden sterven, door toepassing van Roundup; als gevolg van de vernietiging van de kruiden zouden er toch geen leefmogelijkheden voor niet-doelwit arthropoden zijn.

De honingbij

Bij dit deel van de tekst zou je mogen verwachten dat extra ingezet wordt de toepassing van middelen waarvan bekend is dat ze giftig zijn voor bijen en de toepassing van alle herbiciden extra te beperken. Hierover is tot heden echter onvoldoende in het NAP opgenomen.

Wat gaan we doen?

Aangekondigd wordt een chemie-arm beheer in landelijk en stedelijk groen. Dit groen kan zonder extra kosten geheel chemievrij onderhouden worden. Het niet invoeren van chemievrij groenbeheer is een gemiste kans voor natuur, gezondheid en milieu.

Naast het stimuleren van het gebruik van selectieve middelen, zou tenminste ook het bevorderen van niet chemische methoden moeten worden opgenomen, zoals aangegeven in de Europese Richtlijn.

Positief is de aankondiging van beperking van het gebruik van bestrijdingsmiddelen in de openbare ruimte/landelijk en stedelijk groen. We spreken de hoop uit dat de opmerking: “Wel mogelijk gebruik in uitzonderingsgevallen” niet misbruikt zal worden door veel te veel situaties als “uitzonderingsgeval” te bestempelen. We vragen ons dan ook af wie gaan bepalen welke uitzonderingsgevallen zullen gelden.

Positief is ook het feit dat terreinbeheerders aanbevolen wordt te werken met inheemse soorten. We zouden wel graag zien welke invulling in het NAP wordt gegeven hoe de aanplant van inheemse soorten wordt bevorderd. Hierbij zou het AVVN, de landelijke organisaties voor hobbytuinders een rol kunnen spelen. Deze organisatie bevordert de aanplant van inheemse soorten al jaren en heeft daaromtrent het Nationaal Keurmerk Natuurlijk Tuinieren ingevoerd.

5. Veiligheid

5.1 Voedselveiligheid

Het huidige concept bevat hier nog geen tekst. Als de tekst er wel is verwacht ik hier een succesverhaal van de Nederlandse Voedsel en Waren Autoriteit (NVWA). (Deze instantie wordt ook wel “nieuwe” of “Nationale” Voedsel en Waren Autoriteit genoemd, maar volgens de website van de instantie staat de “N” voor “Nederlandse”).

Het eigen succesverhaal van de NVWA zal zeer waarschijnlijk weer gaan over o.a. de enorme vermindering van overschrijdingen van residunormen en de eveneens grote

vermindering van overschrijdingen van gezondheidsnormen. Kortom met ons voedsel is alles met betrekking tot bestrijdingsmiddelenresiduen prima geregeld en we hoeven ons over residuen van bestrijdingsmiddelen in voedsel geen zorgen te maken. Een prachtig verhaal dat iedereen graag wil horen en geloven.

In 3.2 kondigt het kabinet heldere publieksinformatie aan om vertrouwen van het publiek te winnen. Bovendien wordt gesteld dat verschillen in residuniveau tussen producten van verschillende herkomst zichtbaar worden gemaakt. Ik ben erg benieuwd wat hieromtrent in 5.1 terug te vinden zal zijn als deze tekst gereed is.

Vooralsnog raad ik mensen aan die willen weten welke giften ze in hun eten mogen verwachten de “EU Pesticides database” te raadplegen. Op deze site van de EU zijn vele duizenden pagina’s met informatie over bestrijdingsmiddelen die in ons voedsel mogen voorkomen. Enige vaardigheid met het surfen op deze site en de betekenis van begrippen als ADI (maximaal Aanvaardbare Dagelijkse Dosis, per kilo lichaamsgewicht) en MRL (maximaal toegestane hoeveelheid residu per kilo product) en wat kennis van de Engelse taal is wel nodig. Door bijvoorbeeld te zoeken op “apple” wordt zichtbaar welke honderden residuen van bestrijdingsmiddelen er in appels, en daarmee ook in appelsap, mogen zitten en hoeveel van elke pesticide dat maximaal per kilo product mag zijn. Zelf heb ik ook even op de site gesurft en constateerde daarbij al diverse ernstige problemen m.b.t. de toegestane residuen in ons voedsel, zoals:

Er zijn residuen van diverse bestrijdingsmiddelen in ons voedsel toegestaan, terwijl daarvan bij de EU en waarschijnlijk ook in ons land, geen toxicologische gegevens bekend zijn en geen ADI bepaald is. Na kort zoeken bij middelen met een “a” was dit bijvoorbeeld het geval bij acifluorfen,alachloor, alkyldimethylbenzylammoniumchloride en 2-aminobutaan. Je zou mogen verwachten dat in het NAP een volledige lijst met dit soort probleemstoffen wordt aangegeven, als tenminste aan het voornemen tot eerlijke productinformatie en heldere publieksinformatie daadwerkelijk inhoud wordt gegeven. Nu wordt in voorlichting hieromtrent vermeld, dat van alle middelen waarvan residuen in voedsel mogen voorkomen, de ADI bepaald is. Dat is dus onwaar.

Aangezien ik me al 30 jaar met de bestrijdingsmiddelenproblematiek bezig houd heb ik ook even gekeken naar toegestane residuen van enkele middelen die al geruime tijd verboden zijn. Deze stoffen blijken nog steeds probleemstoffen in ons voedsel te zijn. Kort zoeken op genoemde EU site gaf bijvoorbeeld de volgende zorgelijke resultaten:

Aldrin: ADI 0,0001 mg/kg lichaamsgewicht. Bijvoorbeeld in vlees, vet, lever e.d. mag (samen met dieldrin) tot 0,2 mg/kg aanwezig zijn. Laten we hopen dat deze hoeveelheid er niet echt in zit, want dan wordt de ADI al gauw overschreden: Voorbeeld: een 10 kilo wegend kind eet een ons vlees. Deze hoeveelheid mag wettelijk 0,2 mg : 10 = 0,02 mg aldrin bevatten. Volgens de ADI mag dit kind dagelijks maximaal 10 x 0,0001 mg = 0,001 mg aldrin opnemen. In dit voorbeeld met de wettelijk toegestane hoeveelheid aldrin wordt de ADI norm dus 20 x overschreden.

DDT heeft een (te) hoge ADI waarde van 0,01 mg/kg lichaamsgewicht. Volgens de MRL, het maximaal toegestane residu, mag ons vlees nog steeds 1 mg/kg bevatten Als de wettelijk toegestane hoeveelheid in vlees zit bevat 1 ons vlees 0,1 mg DDT, precies de maximale hoeveelheid die een 10 kilo wegend kind, volgens de ADI-waarde zou mogen opnemen,

terwijl ook ander voedsel residuen DDT kan bevatten. Zelfs met deze hoge ADI waarde kan ons voedsel uit oogpunt van gezondheid dus nog steeds te veel DDT bevatten.

Een ander niet meer toegelaten middel is dichloorvos. Volgens de EU site is de ADI van dit middel 0,00008. De MRL van dichloorvos is voor veel producten 0,01 mg/kg. 250 gram appel of sinaasappel (dus ook appel- en sinaasappelsap) mag wettelijk maximaal 0,0025 mg dichloorvos bevatten. Dit lijkt weinig, maar het is al gauw meer dan volgens de ADI zou “mogen”. Een 10 kilo wegend kind zou per dag maximaal $10 \times 0,00008 \text{ mg} = 0,0008 \text{ mg}$ mogen opnemen. Bij het drinken van een beker met 25 cl appelsap kan de ADI norm dus al ruim 3 x zijn overschreden.

Helaas zijn dit maar enkele van de vele “oude” probleemstoffen. Maar genoeg hierover in dit bestek. Het zou het kabinet sieren als tenminste een volledige lijst gemaakt wordt van de oude, veelal kankerverwekkende middelen die nog steeds ons voedsel voorkomen. De probleemstoffen moeten immers eerst geïnventariseerd worden, alvorens juiste maatregelen te kunnen bedenken en nemen om de situatie te verbeteren. Tot nu toe wordt struisvogelpolitiek gevoerd en wordt er gedaan alsof dit probleem niet bestaat.

Een ander probleem m.b.t. de voedselveiligheid is het feit dat uitgegaan wordt van een gemiddeld dieet. Bijna niemand eet een “gemiddeld dieet”, als je al zou weten welk dieet dat dan wel is. Mede hierdoor mogen residuen in sommige gewassen extreem hoog zijn. De EU site maakt dit probleem met wat surfwerk inzichtelijker.

Enkele voorbeelden:

Het middel imidacloprid, bekend door de extreme giftigheid voor bijen, geraakt als gevolg van het wettelijk voorgeschreven gebruik, net als alle andere toegepaste middelen, ook in ons voedsel. Bestrijdingsmiddelen die geen residu in de behandelde gewassen achter laten bestaan helaas niet. In sinaasappels en het sap ervan mag 1 mg imidacloprid per kilo/liter voorkomen. In bramen, bessen en klein fruit mag zelfs 5 mg imidacloprid zitten. Een paar bekertjes bessensap kunnen dus wel 2 mg van de stof bevatten. De ADI van het middel is 0,06 mg/kg lichaamsgewicht. Een 10 kilo wegend kind dat de aangegeven hoeveelheid bessensap drinkt zou maximaal $10 \times 0,06 \text{ mg} = 0,6 \text{ mg}$ mogen opnemen. In dit rekenvoorbeeld wordt deze norm dus meer dan 3 x overschreden. En ook andere producten mogen resten van dit extreem giftige insecticide bevatten.

Een ander voorbeeld is het residu van glyfosaat dat als gevolg van de toelatingen in een aantal producten extreem hoog is. Bijvoorbeeld toen genetisch gemanipuleerde soja op de markt kwam werd de in soja toegestane hoeveelheid glyfosaat vertweehonderdvoudigd van 0,1 tot 20 mg per kilo soja, terwijl ook bijvoorbeeld haver maximaal 20 mg glyfosaat per kg mag bevatten. Na diverse verhogingen van de ADI van glyfosaat is deze nu gesteld op 0,3 kg/lg. Een 10 kilo wegend kind zou maximaal per dag $10 \times 0,3 \text{ mg} = 3 \text{ mg}$ glyfosaat mogen opnemen. Als dit kind anderhalf ons havermout met sojamelk eet is de ADI al overschreden, indien havermout en soja de wettelijk toegestane hoeveelheid glyfosaat bevatten. En dan moet er ook maar niet een onsje wilde paddenstoelen gegeten worden, want alleen die hoeveelheid paddenstoelen mag wettelijk al 5 mg glyfosaat bevatten; bij de nu geldende extra verhoogde ADI waarde, bijna 2 x de maximale hoeveelheid glyfosaat voor dit 10 kilo wegende kind. De hoogst toegestane hoeveelheid glyfosaat zit in wilde paddenstoelen die voor consumptie bestemd zijn: daarin is maximaal 50 mg/kg toegestaan. Wilde paddenstoelen blijken het glyfosaat, dat overal in ons milieu voorkomt, in hoge mate uit de bodem op te nemen.

De NVWA verricht lang niet altijd onderzoek naar omzettingsproducten van de middelen, die ook in ons eten voorkomen. Zo is AMPA het bekendste omzettingsproduct van glyfosaat. In het verleden werd wel gekeken naar hoeveelheden AMPA in ons eten, maar dit wordt tegenwoordig niet meer gedaan, hoewel AMPA in de EU site als “Toxicologically significant compound” vermeld wordt.

Nog een probleem dat zelden genoemd wordt, is het feit dat bestrijdingsmiddelen giftige verontreinigingen bevatten, die geheim gehouden worden, waardoor er zowel in ons voedsel als in het milieu niet naar kan worden gezocht. Soms lekken de namen van verontreinigingen in bestrijdingsmiddelen wel uit: zo is bijvoorbeeld Roundup (glyfosaat) verontreinigd met 1,4 dioxaan en N-nitrosoglyfosaat.

Uit de residu gegevens van glyfosaat blijkt dat bij runderen deze pesticide zich ophoopt in nieren. Met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid zijn ook menselijke nieren en andere organen onderzocht op o.a. residuen van glyfosaat, maar deze gegevens worden onder de pet gehouden.

Om te onderzoeken met welke bestrijdingsmiddelen we (te) veel in contact komen zou onderzoek bij de mens verricht moeten worden en de resultaten ervan gepubliceerd. Dan weten we welke bestrijdingsmiddelen, metabolieten en verontreinigingen van bestrijdingsmiddelen in de mens voorkomen en hoe hoog die residuen ervan zijn. Met die gegevens wordt duidelijk welke middelen extra aandacht verdienen. Dan kan bij evaluatie van het NAP in de toekomst, na herhaling van het residuonderzoek in de mens, vastgesteld worden of er daadwerkelijk sprake is van vermindering van residubelasting in de mens. Vermindering van bestrijdingsmiddelenresiduen in de mens zou één van de doelstellingen van het NAP moeten zijn. Als er meer over bekend is zouden wel eens oorzaken gevonden kunnen worden van allerlei ziekten, die in onze tijd veel meer voor komen dan in het verleden.

Het is niet zo verwonderlijk dat de NVWA altijd zo'n prachtig klinkend succesverhaal naar buiten kan brengen. De residu problematiek is erg saai en bijna niemand weet er iets van af. De consument heeft geen idee van bestrijdingsmiddelen residuen in het voedsel en vertrouwt graag op de geruststellende gegevens van de overheid. Het is immers voor niemand prettig te beseffen dat ons voedsel vol met residuen van bestrijdingsmiddelen zit.

Hoe is het dan mogelijk dat de NVWA steeds minder overschrijdingen van residunormen constateert? Deze constatering is feitelijk juist, maar er wordt nimmer aangegeven naar welke residuen gezocht is. Men zoekt altijd slechts naar een beperkt aantal residuen en er wordt ook niet verteld, dat de maximaal toegestane residu normen heel vaak verhoogd zijn, waardoor ook veel minder overschrijdingen geconstateerd kunnen worden. Dit kun je natuurlijk niet zo maar stellen. Daarom heb ik even de Bestrijdingsmiddelenwet erbij genomen uit de tijd toen ik me voor het eerst met bestrijdingsmiddelen ging bezig houden: de vierde druk uit 1982. In die tijd werd de hoogte van residuen nog uitsluitend bepaald uit oogpunt van volksgezondheid. Nu wordt de hoogte tevens bepaald uit oogpunt van goed landbouwkundig gebruik. Enkele voorbeelden van normverhoging na even bladeren in de stukgelezen wet van 1982 en het vergelijken met de huidige MRL's in de EU database:

Vinchlozolin: 1982 maximaal residu in kiwi 0 mg/kg

2012 MRL kiwi 10 mg/kg

Glyfosaat : 1982 maximaal residu in alle gewassen:0,05 mg/kg (inclusief metabolieten)

2012 hoogste MRL 50 mg/kg in voor consumptie bestemde wilde paddestoelen (metabolieten niet inbegrepen)

Methylbromide: 1982 max. residu 0 mg/kg

2012 MRL kiwi 50 mg/kg (als bromide ion)

P.S. Ik heb een paar voorbeelden met kiwi gekozen, omdat mijn vrouw dagelijks enkele kiwi's eet.

Ik spreek hierbij de hoop uit dat in het NAP tenminste erkend wordt dat er diverse problemen zijn met residuen van bestrijdingsmiddelen in voedsel, zodat er nog meer nadruk komt te liggen op bevordering van de werkelijk duurzame land- en tuinbouw: land- en tuinbouw zonder chemische bestrijdingsmiddelen. Alle bestrijdingsmiddelen laten immers residuen achter in ons voedsel. Een doelstelling van het NAP zou moeten zijn dat de residu belasting van de mens via voedsel wordt verlaagd. Dat kan beginnen door per direct een einde te maken aan de verhoging van toegestane residuen in ons voedsel. Aan de EU zou een signaal gegeven moeten worden dat de top wat betreft de hoogte van residuen is bereikt en Nederland geen verdere verhogingen van MRL's meer accepteert.

Als het NAP daadwerkelijk leidt tot vermindering van verontreiniging door pesticiden zou jaarlijks zou een lijst gepubliceerd moeten worden over de voortgang van de verlaging van toegestane residuen in voedsel.

Gezien de inhoud van het huidige concept NAP en de opstelling van de NVWA is niet te verwachten dat bovenstaande voorstellen in het NAP worden opgenomen. Dan moet alle hoop wat dit betreft op ons parlement gevestigd zijn.

5.3 Blootstelling omwonenden en passanten

Wat is het probleem

In dit tekstdeel wordt gesproken over "de onzekerheid over de mogelijke risico's". De EU richtlijn is wat dit punt betreft helder: er zijn altijd risico's voor omwonenden en passanten. Daarom is in Bijlage 1 opgenomen dat bij de opleiding van professionele gebruikers, distributeurs en voorlichters aandacht besteed wordt aan de risico's voor o.a. omwonenden, omstanders en personen die een behandeld gebied betreden.

Al in 1984 ontvingen alle gemeentebesturen in Nederland een waarschuwend schrijven hierover van alle Regionale Inspecties van Volksgezondheid. (Zie "Naar Natuurrijk Groen" hoofdstuk 1.)

Wat gaan we doen.

Dit deel moet nog ingevuld. Met een algeheel verbod van bestrijdingsmiddelen op straat (geen substitutie toestaan) en in het groen kan het NAP de goede weg aangeven.

M.b.t. woningen bij agrarische bedrijven kan o.a. gedacht worden aan spuitvrije zones, het planten van heggen en een verbod op spuiten bij een bepaalde windkracht en windrichting.

6 Productverantwoordelijkheid

Hier wordt o.m. vermeld: "Duurzaam gebruik ontstaat door voorschriften en aanbevelingen na te leven." Dit is wel erg simplistisch gesteld: als het waar zou zijn zou het NAP slechts maatregelen hoeven te bevatten om zorg te dragen voor naleving van alle regels en bepalingen m.b.t. het gebruik van bestrijdingsmiddelen. Ook als alle voorschriften worden opgevolgd geraken residuen in ons voedsel en in het milieu.

Het is zaak om steeds de definitie van duurzame ontwikkeling in het oog te houden: Een ontwikkeling die voorziet in de behoeften van de huidige generatie, zonder de mogelijkheden van toekomstige generaties in gevaar te brengen. Daarom is de opdracht van de EU richtlijn dan ook om de afhankelijkheid van pesticiden te verminderen en niet-chemische oplossingen/methoden te bevorderen. Het correct opvolgen van de geldende voorschriften is uiteraard wel noodzakelijk als een middel toegepast wordt, maar het draagt weinig tot niets bij

aan de totstandkoming van een echt duurzame landbouw. Als gevolg van het gebruik van bestrijdingsmiddelen in de landbouw zijn de afgelopen decennia, vrijwel altijd onopgemerkt, hoge hoeveelheden residu van veel bestrijdingsmiddelen in ons lichaam beland. Hoe hoog de residubelasting van de mens momenteel is, zou z.s.m. in kaart gebracht dienen te worden. Deze resultaten moeten dan een belangrijke rol spelen bij de evaluatie van de resultaten van het NAP, als dit onderzoek in de toekomst wordt herhaald.

6.1 Opleiden gebruikers en verkopers

Bij deze kop dienen ingevolge Artikel 5 van de EU Richtlijn ook “voorlichters” genoemd te worden, want ook voorlichters dienen toegang te hebben tot een passende opleiding.

Op basis van mijn dertigjarige ervaring met de Bestrijdingsmiddelenproblematiek kan ik verzekeren in deze periode vele malen geconfronteerd te zijn met “voorlichters” die meenden dat toegelaten bestrijdingsmiddelen, als de voorschriften worden opgevolgd, absoluut veilig zijn en geen risico’s opleveren voor toepassers, omwonenden, natuur en/of milieu. Vele gemeentebesturen meenden en menen nu nog, op basis van door hen ontvangen voorlichting, dat uitsluitend middelen gebruikt worden die veilig en milieuvriendelijk zijn.

In het huidige concept NAP wordt aangegeven dat de opleidingsonderwerpen uit Bijlage 1 van de EU Richtlijn zijn geïmplementeerd. Aangezien zelfs voorlichters vaak slecht op de hoogte zijn van de risico’s van pesticiden is het een gemiste kans als niet ten minste punt 3 van Bijlage 1 volledig in het NAP wordt opgenomen:

3. De aan pesticiden verbonden gevaren en risico’s en hoe die kunnen worden vastgesteld en beheerst, met name:

- a) risico’s voor de mens (bedieners van toepassingsapparatuur, omwonenden, omstanders, personen die een behandeld gebied betreden en personen die behandelde producten hanteren of consumeren) en hoe die worden verhoogd door factoren zoals roken;
- b) symptomen van pesticidenvergiftiging en eerste hulpmaatregelen;
- c) risico’s voor andere plantensoorten dan de doelsoort en voor nuttige insecten, de wilde fauna, de biodiversiteit en het milieu in het algemeen.

6.2 Voorschriften verkoop en reclame

Het lijkt erop dat voorschriften m.b.t. verkoop en reclame vrijwel volledig aan de producenten van de middelen wordt overgelaten. Verder wordt gesteld dat misleidende reclame verboden is.

Echter: van de producenten van pesticiden is wat dit betreft weinig te verwachten. Ik vraag me af of de opstellers van de huidige NAP tekst wel eens enigszins kritisch naar dit soort reclame gekeken hebben of uitspraken van de Reclame Code Commissie (RCC) hebben bestudeerd. Als voorbeelden van misleidende reclame heb ik sinds 1982 persoonlijk en namens diverse organisaties, tientallen malen klachten over misleidende reclame voor bestrijdingsmiddelen ingediend bij de RCC en deze altijd zowel schriftelijk als mondeling toegelicht. Vrijwel altijd beoordeelde de RCC de betreffende reclame als misleidend en werd de uitspraak ook in hoger beroep bevestigd. Al in 1983 besliste de RCC na klachten over reclame voor Roundup (glyfosaat): “De Commissie huldigt thans de opvatting dat zij het gebruik van kwalificaties “veilig” en “voor de gezondheid van mens dier en plant” evenals kwalificaties als “milieuvriendelijk” in relatie tot bestrijdingsmiddelen reeds hierom onaanvaardbaar acht, omdat het een wezenskenmerk van deze middelen is dat zij bestemd zijn om organismen af te weren of te doden.”

Hoewel in het huidige concept NAP staat dat misleidende reclame verboden is, moet ik, op basis van tientallen uitspraken van de RCC, helaas constateren dat de meeste reclame voor bestrijdingsmiddelen nog steeds misleidend is. Zie ook de eerder vermelde uitgave “Naar Natuurrijk Groen”, hoofdstuk 7, Misleiding.

Het is dan ook van groot belang dat duidelijke regels voor reclame en voorlichting opgesteld worden en sancties gelden bij overtreden van deze regels. De wettelijke regels die in Denemarken gelden zouden als voorbeeld kunnen dienen en overgenomen worden in het NAP:

29.-(1) A pesticide shall not be sold under conditions which may mislead the users regarding the application or any risk presented by the product.

(2) A pesticide shall not be marketed in such a way that it is misleading the users to believe that the product does not represent dangers for humans or the environment. This applies among other things to indications, trade names etc., and words/phrases as "ufarlig" ("not dangerous"), "ugiftig" ("non-toxic"), "ikke sundhedsskadelig" ("not harmful to health"), "ikke mærkningspligtig" ("no labelling obligation"), "- testet for..." (f.eks. allergi) ("tested for" (e.g. allergy)), "godkendt" ("authorised"), "miljø" ("environment"), "øko" ("eco-") and "natur" ("nature") or combinations of these.

Overtreding van deze regels kan in Denemarken met maximaal 2 jaar gevangenis bestraft worden.

Het niet vaststellen van dergelijke regels in het NAP is een gemiste kans.

6.3 Voorlichten brede publiek

Hier staat: "Aan onoordeelkundig niet-duurzaam gebruik zijn risico's verbonden..." Hiermee wordt opnieuw gesuggereerd dat oordeelkundig gebruik wel duurzaam is en geen risico's oplevert, hetgeen zoals eerder naar voren gebracht uiteraard onjuist is. Zo kunnen bijvoorbeeld in gewassen ook bij het opvolgen van alle geldende regels hoge residuen geraken. Bij het surfen op de EU Pesticides database kun je aan de extra hoge toegestane MRL's van een werkzame stof in een bepaald gewas zelfs afleiden in welke gewassen het middel is toegelaten.

In het concept NAP staat: "Wat mij betreft geen extra acties voor het brede publiek." De opsteller van deze zin ziet kennelijk niet het belang in van voorlichting. Dit is in strijd met de bij 3.2 in het concept NAP aangekondigde: "Heldere publieksinformatie: om het vertrouwen van het publiek te winnen....." Bovendien is volgens Artikel 7 van de EU Richtlijn voorgeschreven dat de lidstaten maatregelen nemen ter informatie van het brede publiek: "met name over de uit het gebruik voortvloeiende risico's en mogelijke acute en chronische gevolgen voor de menselijke gezondheid, niet-doelwitorganismen en het milieu, en over het gebruik van alternatieven zonder chemische stoffen."

Opnieuw zou het een gemiste kans zijn en in strijd met de EU Richtlijn, als dit soort voorlichting niet wordt gegeven.

6.4 Beschermen en informeren van omwonenden en passanten

Ook als de risico's voor omwonenden en passanten in de toelatingsbeoordeling in de toekomst wel worden meegewogen zullen dergelijke risico's aanwezig blijven. Daarom is het van belang, dat als op openbaar toegankelijke plaatsen nog steeds met pesticiden wordt gewerkt, dit altijd van te voren tijdig door middel van voorlichting wordt aangekondigd en bij een behandeld oppervlak waarschuwingsborden worden geplaatst. Dit werd al in 1984 vanuit de Inspectie van de Volksgezondheid aanbevolen aan alle gemeentebesturen in ons land. Zie hoofdstuk 1 "Naar Natuurrijk Groen": Bestrijdingsmiddelen, milieu en volksgezondheid. Het is een gemiste kans, als bijna 30 jaar na deze waarschuwing vanuit de Inspectie van Volksgezondheid, in het NAP geen bepaling hierover wordt opgenomen voor de

uitzonderingssituaties, waarbij in de toekomst mogelijk nog met pesticiden op openbaar toegankelijke plaatsen gewerkt kan worden.

7. Niet landbouw

7.1 Gebruik op verhardingen

Positief is het te realiseren verbod op verhardingen. Van groot belang is wel dat in de toekomst geen vervangende middelen worden toegelaten. Het is in het verleden al zo vaak gebeurd dat na het verbod van een bepaald middel andere middelen kwamen die op hun beurt na jaren toepassing opnieuw te schadelijk bleken te zijn. In mijn loopbaan heb ik zo o.a. paraquat, diuron, simazin, dichlobenil, glufosinaat-ammonium en Top Gun voorbij zien gaan. Van groot belang is dat de nog op te stellen lijst met uitzonderingen echt heel kort zal zijn. Daarom is het van belang dat deze lijst uitsluitend opgesteld wordt door mensen die veel ervaring met niet chemische bestrijding hebben.

7.2 Gebruik op sport- en recreatieterreinen

Citaat bij dit onderdeel in het huidige concept:

“In grasvelden worden onder meer emelten en engerlingen aangetroffen. Zij trekken onder meer foeragerende vogels aan, die schade aan de grasvelden veroorzaken.

Gewasbeschermingmiddelen moeten die schade voorkomen.” Einde citaat.

De auteur van deze passage geeft een onjuiste voorstelling van zaken: het zijn de emelten en engerlingen, de larven van de bijna uitgestorven meikever, die de wortels van het gras eten.

De vogels eten graag emelten en engerlingen. Dit doen zij vrijwel zonder het gras te beschadigen. Foeragerende vogels als kraaien, kauwen, spreeuwen en meeuwen zijn juist de biologische bestrijders van emelten en engerlingen en helpen bij de instandhouding van de grasmat. Als engerlingen of emelten desondanks te veel schade veroorzaken, kunnen deze insecten niet chemisch worden besteden, bijvoorbeeld door inundatie.

De genoemde termijn van bijna 10 jaar waarop chemische toepassingen worden beëindigd is wel erg lang. Wellicht kan die periode worden ingekort door ook de geplande evaluatie d.d. 1 januari 2019 enkele jaren naar voren te verplaatsen. Zo lang er nog pesticiden op deze terreinen worden toegepast is het ook hier van groot belang dit van te voren aan een zo groot mogelijk publiek te melden en door waarschuwingsborden ter plaatse aan te geven.

7.3 Gebruik in “overig groen”

Hier staat dat het huidige beleid zal worden voortgezet. Dat zou een ramp zijn voor gezondheid, natuur en milieu. Beëindiging van gebruik pesticiden in het groen is overigens aangekondigd als maatregel bij hoofdstuk 4.2 in dit concept NAP. Bij de kostenberekeningen ter onderbouwing van dit NAP blijkt zelfs dat er geen extra kosten verbonden zijn aan beëindiging van pesticiden gebruik in het groen. Het zou dan ook een enorme gemiste kans en in strijd met Artikel 1 van de EU Richtlijn zijn, als het huidige beleid wordt voortgezet. Chemisch onbehandeld groen zal een grote bijdrage kunnen leveren aan de instandhouding van onze biodiversiteit en het voor bewoners in de directe woonomgeving mogelijk maken een grote variatie van planten en dieren waar te nemen en ervan te genieten. Bewoners zullen ook eerder en vaker uitgenodigd worden in de natuur te gaan wandelen, hetgeen zowel lichamelijke als psychische gezondheid ten goede komt.

7.4 Niet-professioneel gebruik

Bij dit onderdeel wordt gesuggereerd dat oordeelkundig gebruik geen risico's zou opleveren. Dat is helaas niet juist, immers in het bijzonder bij gebruik in en om huis schuilt het gevaar dat medebewoners en bezoekers die niet op de hoogte zijn van de aanwezigheid van het gebruikte middel, met de pesticide in contact komen.

Als gevolg van zeer gebrekkige voorlichting over risico's van bestrijdingsmiddelen beseffen veel gebruikers van pesticiden in de eigen tuin niet dat residuen van toegepaste middelen ook in geteelde gewassen geraken. Veelal denken particulieren ook ten onrechte, dat als de op de verpakking aangegeven veiligheidstermijn in acht genomen wordt, er geen residu meer aanwezig is.

Het is bekend dat sommige tuinliefhebbers veel meer slakkenkorrels strooien dan wettelijk is toegestaan, hetgeen tot extra veel te hoge residuen in de zelf geteelde gewassen leidt. Mij is diverse malen gebleken dat tuinliefhebbers hiervan niet op de hoogte waren en geen idee hadden van de risico's van het strooien van slakkenkorrels. Dit terwijl slakkenkorrels bovendien veel dodelijke vergiftigingen veroorzaken, bij zowel kinderen en huisdieren, als in de natuur levende dieren.

Gezien het huidige NAP concept lijkt het erop, dat het kabinet van plan is de producenten van bestrijdingsmiddelen de vrije hand te geven om voorlichting in bijvoorbeeld tuincentra te gaan verzorgen. Het kabinet waardeert immers het initiatief van het bedrijfsleven hieromtrent en vermeldt de voorstellen van de producenten over te nemen.

Heeft "het kabinet" echter wel eens enige reclame voor bestrijdingsmiddelen zorgvuldig bekeken of uitspraken over deze reclames van de Reclame Code Commissie (RCC) gelezen?? Ondanks tientallen uitspraken van de RCC over misleidende reclame voor bestrijdingsmiddelen moet ik helaas concluderen nog steeds zelden reclame voor bestrijdingsmiddelen te zien die niet misleidend is. Zie hierover 6.2.

Als er geen duidelijke bepalingen opgesteld worden waaraan reclame voor bestrijdingsmiddelen moet voldoen, begaat het kabinet een ernstige fout, als het verzorgen van voorlichting over bestrijdingsmiddelen aan de producenten van deze producten wordt overgelaten. Het is vrijwel hetzelfde als de slager die zijn eigen vlees mag keuren. Bovendien is het in strijd met de EU Richtlijn als het geven van voorlichting m.b.t. bestrijdingsmiddelen voor niet-professioneel gebruik aan de producenten wordt toevertrouwd. Volgens de vermelding bij (17) in de EU Richtlijn is de kans op onjuiste hantering door niet-professionele gebruikers zeer groot, omdat ze de vereiste kennis missen. Voorlichting aan niet-professionele gebruikers kan volgens de Richtlijn echter niet zo maar aan de producenten worden toevertrouwd, want volgens Artikel 6 lid 3 schrijven de lidstaten aan distributeurs die pesticiden aan niet-professionele gebruikers verkopen voor, "dat zij algemene informatie verstrekken over de risico's van pesticidegebruik voor gezondheid en milieu, met name wat betreft gaven, blootstelling, correcte opslag, hantering, toepassing en veilige verwijdering in overeenstemming met de communautaire afvalwetgeving, alsmede over alternatieven met minder risico's." Volgens de EU Richtlijn dient de overheid er dus zelf zorg voor te dragen te bepalen waar de voorlichting aan niet-professionele gebruikers inhoudelijk aan moet voldoen. Momenteel wordt in de reclame meestal aangegeven dat de middelen als gevolg van de toelating veilig zijn en het milieu niet schaden. Dat residuen in geteelde gewassen achterblijven en hoe hoog die zijn, of dat niet-chemische alternatieven aangegeven worden heb ik nimmer mogen zien in bestrijdingsmiddelen reclame. Als het NAP wat dit punt betreft niet wordt aangepast zal bestrijdingsmiddelenreclame de komende jaren niet verbeteren.

Volgens Artikel 1 van de EU Richtlijn moet het gebruik van niet-chemische alternatieven bevorderd worden. Wat dit betreft wordt in het NAP ook hier een kans gemist. Binnen de

werkgroep niet-landbouw van het NAP is van verschillende zijden aangedrongen op beëindiging van alle toepassingen van bestrijdingsmiddelen voor particulier gebruik. Dit is praktisch goed haalbaar en wordt bijvoorbeeld door het AVVN, de landelijke organisatie voor hobbytuinders die ik o.a. vertegenwoordig, al vele jaren gepropageerd. In een eerder concept voor het NAP van de werkgroep niet-landbouw, was een verbod van het gebruik van bestrijdingsmiddelen door particulieren opgenomen. In het huidige concept is daarvan niets meer terug te vinden.

Aangezien er geen extra kosten verbonden zijn aan beëindiging van particuliere toepassingen en uitsluitend baten oplevert ten gunste van gezondheid (minder bestrijdingsmiddelen belasting), natuur (m.n. biodiversiteit) en milieu is het onbegrijpelijk als deze kans gemist wordt.

Wat de voordelen voor de gezondheid betreft mag niet onvermeld blijven dat werken zonder bestrijdingsmiddelen in de tuin een zowel geestelijk als lichamelijk een zeer gezonde bezigheid is en een bijdrage levert aan de beperking/voorkoming van overgewicht.

Een dergelijk verbod zal een stroom van informatie over niet-chemische alternatieven in gang zetten en grote kansen creëren voor het ontwikkelen nieuwe chemie-vrije producten voor particulier gebruik. Te denken valt niet alleen aan producten van natuurlijke oorsprong, maar ook aan bijvoorbeeld stoom en andere apparaten om kruiden van bestrating te verwijderen. In Denemarken zijn dergelijke apparaten voor particulieren reeds in de handel.

Tenslotte wordt bij dit punt in het concept NAP vermeld dat illegaal gebruik onacceptabel is en wordt aangegeven dat acties ervoor zullen zorgen dat illegaal gebruik binnen vier jaar beëindigd zal zijn. Dit is wel heel erg onrealistisch. Gezien de huidige plannen is het meer realistisch te verwachten dat illegaal gebruik van herbiciden op verhardingen door particulieren enorm zal toenemen. Als bijvoorbeeld een middel als Roundup beschikbaar blijft voor particulieren is illegaal gebruik op verhardingen vrijwel onmogelijk te voorkomen en zal in de praktijk blijken dat dit verbod niet handhaafbaar is.

8. Geïntegreerde gewasbescherming

Bij dit onderdeel van het Concept NAP is in strijd met de EU Richtlijn zelfs nergens aangegeven dat de voorkeur gegeven dient te worden aan niet-chemische methoden. Wel wordt in de tabel aan het slot van dit onderdeel o.a. aangegeven bij Actie:

“ Vergroten van bewustwording van en bekendheid met alternatieven bij telers, door milieubelasting van middelengebruik en alternatieven vast te stellen.” Wat betreft kennisverspreiding wordt het bedrijfsleven als “trekker” genoemd. Volgens de EU Richtlijn Artikel 5, lid 1 en 2 moet de overheid echter zelf de “trekker” zijn en waarborgen dat professionele gebruikers, distributeurs en voorlichters voldoende kennis van in Bijlage 1 genoemde onderwerpen verwerven. Zie hierover ook 6.1

9. Economisch perspectief land- en tuinbouw

Gezien diverse artikelen in de EU Richtlijn is het strijdig met deze Richtlijn om over “laag-risico-middelen” te spreken. Een dergelijke opmerking kan misleidende voorlichting/reclame en daarmee onwettig gebruik in de hand werken. In de EU Richtlijn wordt nergens over het bestaan van laag-risico-pesticiden gesproken.

In dit deel van het concept van het NAP wordt echter herhaaldelijk over laag-risico-middelen gesproken, overigens zonder zelfs maar één van de middelen te noemen, waarop kennelijk gedoeld wordt. Eén van de problemen van bestrijdingsmiddelen is o.a. dat ze alle ongewenste residuen in ons voedsel achterlaten: ongewenste residuen, die ook in uiterst kleine

hoeveelheden onze gezondheid kunnen schaden. Er zijn in de afgelopen decennia al zo veel bestrijdingsmiddelen toegelaten die als laag-risico-stoffen beschouwd werden, maar na een aantal jaren toch zo schadelijk bleken dat ze zelfs geheel of gedeeltelijk verboden werden. Als er middelen zijn, waarvan de overheid op basis van de huidige kennis momenteel meent, dat ze bij de keuze van een bestrijdingsmiddel, minder schadelijke neveneffecten voor gezondheid, natuur en milieu opleveren dan andere middelen, zou van die middelen tenminste een met redenen omklede opsomming opgenomen moeten worden in het NAP.

Het bevreemdt ons dat het kabinet voorstander is van Cisgenese, zonder daarvan de voor- en nadelen uiteen te zetten.

10. Kennis en innovatie

Ambitie voor oplossing

Bij dit onderdeel zou als eerste ingezet moeten worden op het bevorderen van niet-chemische methoden. Nu wordt dit zelfs in het geheel niet genoemd als ambitie voor oplossing.

11. Monitoring en handhaving

11.4 Toezicht en controle

Voorlichting speelt bij de realisatie van de plannen in het NAP een belangrijke rol. Zoals eerder aangegeven worden in het huidige concept onvoldoende regels m.b.t. voorlichting en reclame gegeven. Daarom willen wij bij dit onderdeel nogmaals op Hoofdstuk 2 van de Richtlijn wijzen: “Opleiding, verkoop van pesticiden, informatie en bewustmaking”, waarin zijn opgenomen Artikel 5 “Opleiding” en Artikel 6 “Voorschriften betreffende de verkoop van pesticiden.” O.a. moet voldoende kennis verworven worden van de in Bijlage 1 genoemde onderwerpen, die bij 6.1 in deze reactie gedeeltelijk zijn opgenomen. In het huidige concept NAP wordt weinig invulling gegeven aan deze punten, uitgezonderd een verwijzing naar bijlage 1 zonder de inhoudelijke details van deze bijlage aan te geven en de simpele vermelding dat misleidende reclame verboden is. Mede hierdoor kunnen wat deze onderdelen betreft geen sancties opgesteld worden bij overtreding, zoals wanneer misleidende en/of onjuiste reclame en/of voorlichting gegeven wordt. Dit terwijl volgens Artikel 17 van de EU Richtlijn sancties opgesteld moeten worden, die van toepassing zijn op inbreuken op de bepalingen van het NAP. Sancties die volgens dit artikel doeltreffend, evenredig en afschrikkend dienen te zijn.

Aangezien regels en sancties m.b.t. misleiding en voorlichting niet zijn opgesteld, is de vrees gerechtvaardigd, dat de realisering van de doelstellingen van het NAP in de toekomst onvoldoende zal zijn. Zonder twijfel leidt misleidende reclame immers tot onzorgvuldig en bovenmatig gebruik!

De onderdelen 12. Begroting, 13. Uitvoeringsprogramma en 14 Rapportage aan Brussel bevatten nog geen tekst.

Zoals bekend beheren veel gemeenten in ons land al jarenlang bestrating en/of openbaar groen zonder bestrijdingsmiddelen. Deze “Groene Gemeenten” hebben mogelijk gemaakt, dat in Nederland nu in het NAP een algeheel verbod van het gebruik van bestrijdingsmiddelen op openbaar toegankelijke plaatsen gerealiseerd kan worden.

Van de Groene Gemeenten kunnen gemeenten die nog niet zijn overgeschakeld veel leren.

Mede in verband met hoofdstuk 13. “Uitvoeringsprogramma” mag niet onvermeld blijven, dat men in België al langer ervaring heeft met wettelijk verplicht beheer zonder bestrijdingsmiddelen. Het “Decreet houdende vermindering van het gebruik van

bestrijdingsmiddelen door openbare besturen in het Vlaams gewest” werd al in 2001 goedgekeurd en verbod openbare besturen nog pesticiden te gebruiken vanaf 1 januari 2004, met als uitzondering openbare besturen, die een reductieplan voorleggen met een afbouw met als uiterste datum voor nulgebruik op 31 december 2014. In België heeft men dus al langer ervaring met wettelijk opgelegd beheer zonder pesticiden. Inverde (www.inverde.be) organiseert m.b.t. beheer zonder bestrijdingsmiddelen een veelheid van cursussen. Standaardcursussen, maar ook cursussen op maat, bijvoorbeeld op verzoek voor personeel in een bepaalde gemeente. Persoonlijk volgde ik bij Inverde in 2011 de cursus “instructeur reductie bestrijdingsmiddelen”, een cursus die ik ieder die bij deze problematiek betrokken is kan aanbevelen.

De balans van planet en profit

Beknopte reactie op het concept Kosten-Baten Analyse, LEI

De afgelopen decennia zijn veel kostenvergelijkingen van beheer met en zonder bestrijdingsmiddelen gemaakt. Meestal was bij dit soort kostenvergelijkingen het resultaat dat beheer met gif vele malen goedkoper en zelfs minder schadelijk zou zijn, dan beheer zonder pesticiden. Niet verwonderlijk is dat kostenvergelijkingen die gemaakt worden door organisaties die belang hebben bij het gebruik van bestrijdingsmiddelen, de kosten van het werken met toepassingen zonder bestrijdingsmiddelen, altijd erg hoog inschatten en de kosten van beheer met bestrijdingsmiddelen erg laag inschatten.

In het verleden werden kostenvergelijkingen m.b.t. groenbeheer gemaakt, bijvoorbeeld door de Plantenziektenkundige Dienst, waarbij het beheer zonder bestrijdingsmiddelen vele malen duurder zou zijn dan het beheer zonder bestrijdingsmiddelen. Intussen is nu gebleken, dat de kostenvergelijkingen, die in het verleden m.b.t. groenbeheer gemaakt werden, onjuist waren. In de praktijk blijkt immers dat groenbeheer zonder bestrijdingsmiddelen geen extra kosten met zich mee brengt. Dit wordt in het huidige concept “De balans van planet en profit” ook bevestigd in Tabel 3.# Geschatte totale kosten bij een verbod op bestrijdingsmiddelen in niet-landbouw. In hoofdstuk 3.3.1 Economische effecten staat in deze tabel: Openbaar groen: kosten bij verbod 0 euro”.

Een verbod op bestrijdingsmiddelen in het openbaar groen geeft uitsluitend voordelen voor natuur, milieu en gezondheid. Het zou dan ook tragische fout en een enorme gemiste kans zijn en als een dergelijk verbod niet wordt gerealiseerd in het NAP. Bovendien moet volgens Artikel 1 van de EU Richtlijn de voorkeur worden gegeven aan bestrijdingsmethoden zonder pesticiden.

In hoofdstuk 3.3.1 wordt eveneens vermeld dat bij een verbod voor particulieren geen economische effecten te verwachten zijn. Daarom is de realisatie van een verbod van particulier gebruik van bestrijdingsmiddelen eveneens een niet te missen kans. Zo’n verbod is immers een win win situatie: geen extra kosten en alleen voordelen voor gezondheid, natuur en milieu. Tuinieren zonder chemie levert een bijdrage aan de voorkoming van overgewicht en bevordert zowel de lichamelijke en psychische gezondheid. Deze activiteit vermindert de kans op vroegtijdig overlijden aanzienlijk en behoort opgenomen te worden in een ander Nationaal Actieplan: het Nationaal Actieplan Sport en Bewegen. Alle tuinen in Nederland samen kunnen een gigantische bijdrage leveren aan het behoud van de biodiversiteit in ons land, zeker als tevens de aanplant van inheemse soorten wordt bevorderd.

In de huidige situatie brengt beëindiging van het gebruik van bestrijdingsmiddelen op bestrating, volgens het LEI concept, vrijwel gelijke extra kosten met zich mee als uitsluitend glyfosaat verboden wordt of wanneer alle chemische middelen op bestrating verboden worden. Aangezien het verbod van glyfosaat op bestrating al is aangekondigd, zou het een gemiste kans zijn als niet in het NAP meteen alle chemische middelen op bestrating verboden worden. Een gedeeltelijk verbod zal economisch gezien uiteindelijk ook duurder blijken te zijn, omdat dit de ontwikkeling van pesticide vrije technieken zal afremmen. Bovendien is in het verleden al vele malen gebleken, dat elk voor deze toepassing toegelaten middel, na een aantal jaren weer verboden werd.

Op basis van de, gezien het LEI rapport foutief gebleken kostenvergelijkingen m.b.t. groenbeheer die vroeger gemaakt werden, is te verwachten, dat de directe meerkosten van het beheer van bestrating zonder bestrijdingsmiddelen in de toekomst lager zullen zijn dan nu wordt ingeschat.

Enkele aspecten betreffende omschakeling naar beheer zonder bestrijdingsmiddelen die in de LEI nota niet aan de orde komen zijn: voorbeeldfunctie van overheidsinstellingen, werkgelegenheid, ethische en esthetische aspecten, voorlichting bewoners en medeverantwoordelijkheid voor afval van de bestrijdingsmiddelen industrie. Hierover staat in “Naar Natuurrijk Groen” meer informatie.

NAP tip

De Bestrijdingsmiddelenwet dateert uit 1962 en is dit jaar dus 50 jaar oud.

Eén artikel staat al die jaren al in de wet en is, uitgezonderd een aantal tekstuele wijzigingen en wijzigingen van wetsartikelnummer, inhoudelijk in hoofdlijnen al die jaren vrijwel gelijk gebleven. Het gaat om het artikel betreffende de toelating van bestrijdingsmiddelen. In de oudste druk van de Bestrijdingsmiddelenwet uit 1982 waarover ik beschik was het Art.3., waarvan de inhoud in het kort luidt, dat een toegelaten middel, als het volgens de wettelijke voorschriften wordt gebruikt geen schadelijke nevenwerkingen heeft m.b.t. volksgezondheid, het schaden van voedingsmiddelen, het milieu en planten of dieren waarvan de instandhouding gewenst is. Hetzelfde artikel is momenteel in “ge-update” vorm opgenomen in de Wet gewasbeschermingsmiddelen en biociden, als Artikel 49. Toelatingsvoorwaarden: In het kort wordt in dit wetsartikel nu vermeld, dat een biocide wordt toegelaten indien de biocide, eveneens bij gebruik volgens de voorschriften, voldoet aan o.m. de volgende voorwaarden:

Zelf of via zijn residuen geen onaanvaardbare effecten heeft op de gezondheid van mens en dier, hetzij direct, hetzij indirect via drinkwater, voedsel, voer, lucht in gebouwen, of door omstandigheden op de werkplek, dan wel,

Het oppervlaktewater of het grondwater, en

Zelf of via zijn residuen geen onaanvaardbare effecten heeft op het milieu, rekeninghoudende met: verontreiniging oppervlaktewater, grondwater, drinkwater alsmede de gevolgen voor niet-doelwitorganismen.

Dit, een halve eeuw oude wetsartikel, wordt heel vaak misbruikt en geciteerd om te bewijzen dat een toegelaten bestrijdingsmiddel, of gewasbeschermingsmiddel, zoals pesticiden in onze tijd kennelijk genoemd moeten worden, het milieu niet schaadt, geen risico's voor de gezondheid oplevert en veilig is voor o.a. de toepasser en het milieu. In de dertig jaar dat ik me met de bestrijdingsmiddelenproblematiek bezig houd, heb ik keer op keer hinder ondervonden van dit wetsartikel. Er is bijvoorbeeld geen behandeling van een klacht over misleidende reclame voor bestrijdingsmiddelen voorbij gegaan, of de producent van het

betreffende middel gebruikte dit artikel om de juistheid van het in de reclame gestelde te bewijzen. Desondanks zijn tientallen door mij ingediende en zowel schriftelijk als mondeling uitgebreid toegelichte bezwaren over bestrijdingsmiddelenreclame bij de Reclame Code Commissie vrijwel altijd gewonnen en werd de betreffende reclame als misleidend beoordeeld. Geholpen hebben alle uitspraken van de Reclame Code Commissie helaas niet. Opvattingen dat een toegelaten middel veilig en milieuvriendelijk e.d. is duiken in reclame en in voorlichting heel vaak op. Zelfs in de werkgroep niet- landbouw van het NAP noemden diverse leden van deze werkgroep toegelaten bestrijdingsmiddelen “veilig”. En zelfs de Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu, de heer Atsma doet hetzelfde. Hij schrijft in zijn reactie op de motie Grashoff d.d. 25 oktober 2011 aan de Tweede Kamer immers: Uitvoering van de motie kan de indruk wekken dat de toegelaten gewasbeschermingsmiddelen niet aan de Europees geharmoniseerde criteria voldoen of niet veilig zijn. Die indruk is onterecht.”

Dit gedeelte uit het schrijven van de Staatssecretaris zal er nog vaker toe leiden dat allerlei toegelaten middelen “veilig” e.d. genoemd worden. Het College van Burgemeester en Wethouders van de gemeente Den Haag, verantwoordelijk voor het gebruik van glyfosaat in die gemeente, citeerde deze tekst van de Staatssecretaris al d.d. 23 december 2011 in een schrijven aan de gemeenteraad.

Bij de behandeling van bezwaren bij de Reclame Code Commissie in de toekomst zullen producenten de staatssecretaris maar al te graag citeren en het is nog maar de vraag of de uitspraken er niet door beïnvloed zullen worden. Door dit soort opmerkingen van een Staatssecretaris worden in de toekomst de risico's van bestrijdingsmiddelen waarschijnlijk nog meer onderschat. Aan de toepassing van bestrijdingsmiddelen blijven ondanks een zorgvuldige toelating altijd risico's verbonden voor gezondheid, natuur en milieu. Het zijn immers alle biologisch zeer actieve stoffen, die bijna alle gemaakt en toegepast worden om planten en/of dieren te doden. Bij toepassing in het milieu zullen altijd ongewenste nevenwerkingen optreden.

Zoals gemeld is, gezien uitspraken van de Reclame Code Commissie, het geciteerde deel van het schrijven van de Staatssecretaris aan de Tweede Kamer misleidend en doet het ook geen recht aan de overwegingen van de Kamer, die tot de indiening van het verzoek tot verbod van glyfosaat voor niet-commerciële doeleinden leidden. De Staatssecretaris schrijft immers in feite dat glyfosaat een “veilig” middel is, hetgeen door de Reclame Code Commissie als misleidend wordt beschouwd. (Zie hiervoor bij 6.2)

In Denemarken kan voor het “veilig” noemen van een bestrijdingsmiddel tot twee jaar gevangenisstraf opgelegd worden.

Voorgaande maakt duidelijk dat Artikel 49 van de “Wet gewasbeschermingsmiddelen en biociden” (waarom niet weer gewoon “Bestrijdingsmiddelenwet?") al jarenlang leidt tot misleidende uitspraken en misleidende voorlichting en – reclame, hetgeen verkeerd gebruik kan veroorzaken. Daarom is het van het grootste belang dat na 50 jaar eindelijk tenminste aan het slot van Artikel 49 een tekst wordt opgenomen zoals bijvoorbeeld:

Ondanks de genoemde zorgvuldige afwegingen bij de toelating, blijven er ook aan zorgvuldige toepassing van ieder bestrijdingsmiddel risico's verbonden voor gezondheid, natuur en milieu.

Om geen verkeerde indruk te wekken betreffende de schadelijkheid van bestrijdingsmiddelen is het niet toegestaan een bestrijdingsmiddel veilig, ongevaarlijk, niet-giftig, ecologisch, milieuvriendelijk, goedgekeurd, duurzaam of iets dergelijks te noemen.

Overtreding van deze bepaling kan bestraft worden met maximaal twee jaar gevangenisstraf.

Zie ook 6.2 met o.a. de Deense regelgeving hieromtrent.

Desgewenst zal ik gaarne nadere toelichting verstrekken.

Kees Beart
Opperduit 362
2941AR Lekkerkerk

Tel 0180 663053

namens Natuur- en milieuorganisaties,

PAN Europe en het AVVN